

A künikosz

Szinópei Diogenész kitalált élete

– regény –

Diogenész imája

Add, Istenem, hogy a sok hülyét feledjem
Kik napra nap kiélik gőgjüket rajtam
Add, hogy bölcs maradhassak a reménytelenségben,
És túlélő a pusztulásban
Add, hogy szeretteimet el ne veszítsem
S eszem mindig józan maradjon az őrületben is
Add, hogy átlépjek könnyedén a bajokon
S a betegségek is elkerüljenek, ha lehet
Add, hogy alkothassak még vén koromban is
Hogy ne essen ki kezemből a toll
Add, hogy tanítványaim tiszteljenek
S ne röhögjenek ki, ha tévedek
Add, hogy a világ hívságain vállam rándíthassam
És derűmet szétszórhassam a halandókra
Bátoríthassam őket – kik keseregnek e sárgolyón
S napjaikat rettegvé félik, s boldogtalanul

Ezt kérem én Tőled, Isten, ha vagy, ha rejtezel!

Egy kis napfény kellene még
Néhány szelíd sugár
Ülnék békében akkor hordóm előtt
S a járókelők egy-egy krajcárt vetnének nekem
Sajnálkozva: nézzétek a vén bolondot!...

De én boldog lennék, szegényen-gazdagon
S a halhatatlanság reményével szívemben

Diogenész magára hagyottan üldögélt kalyibája előtt, és kedvelt foglalatosságának hódolt: nem csinált semmit. Más szavakkal: filozofált.

Már órák óta nem járt arra senki, hogy szemlélődésében megzavarhassa. Kezdte elunni a bölcsekedést. Bosszús volt. Százszor, ezerszer is eljutott immáron a végső konklúzióig. Leszögezte magában, hogy a világegyetem kiismerhetetlen zűrzavar, az ember élete a fölösleges dolgok felhalmozásával és az ezek elvesztése miatti állandó aggodással telik, a civilizáció pedig foltos, lyukas zsák. Százszor, ezerszer elmondta magában, hogy a művészet is csupán olcsó áztatás, a filozófia magtalan önkielégítés és a tudomány papírhajó. A szerelem, a szerelem meg...

„Ugyan mi is a szerelem?” – gondolkodott el hosszasan, homlokát ráncolva időnként Diogenész. Ilyenkor leginkább Helenére gondolt, Trója füstölgő romjaira, a vérbefagyott trószokra, a megerőszkolt nőkre, asszonyokra, a falhoz verdesett csecsemőkre...

A vér örökös körforgására...

„Mindig minden körbeforog; meghajlanak és egymásba érnek a dolgok. Értelem, ész, szépség? Nem... Vér, vér és vér. Csak a vér, ami egyben tartja a világot, ezt a szálnalmas hangyabolyt, amit emberiségnek hívunk. A vér lüktet a csókjainkban, a férfi gerjedelmében, a szülőasszonyok eltorzult arcvonásaiban, a csecsemő kétségbeesett felsírásában. Szerelem? Csak hús és vér. Csak erre megy ki minden pillantás, amit az imádott nőre vetsz. Erre minden szó, amiről azt hiszed, magasba repít, s nemesebbé tesz. Csak hús és vér a tűnő szépség, ami csodálatod tárgyát képezi, s amiről némely ostoba költő azt hiszi, szavakba önthető.”

Diogenész lassan-lassan megmérgezte magát gondolataival. A végsőkig lecsupaszította a dolgokat, megfosztotta őket szerethető esendőségeiktől, naiv bájuktól, illatuktól, ízüktől, minden sajátságuktól. A pusztá érvek, okok kopogtak csak üresen koponyájában, mint a tavaszi esők korhadó kalyibája tetején.

Késő ősre járt az idő, szőlő és must illatát hozta a szél a szemközti dombokról, a szőlőmunkások, ha éppen erre vitt az útjuk, egy-egy fürt szőlőt dobtak oda neki. Aztán szó nélkül továbbmentek.

Tisztelték őt, de nemigen álltak szóba vele. Már mindenkit megbántott a város lakói közül, már mindenkit megbotránkoztatott eszelős viselkedésével. Legutóbb is széttörte a botját egy kamasz fiú hátán, mert megérezte annak drága illatszerét. Az ilyen hívságok, ostoba fölöslegességek könnyen feldühítették Diogenészt. Az embereket – akik korábban szórakoztatónak tartották különbségeit – kezdte végképp magára haragítani. Odáig fajultak aztán a dolgok, hogy jobbnak látta kiköltözni a városból. Addig a piac mellett lakott egy csorba agyaghordóban. Az emberek gyakran meg-megálltak furcsa hajléka előtt, és kikérték véleményét a világról, a politikáról, a költészetről, s az asszonyokról. Ha másért nem, hát azért, hogy jól nevehessenek fura válaszában. De miután az elpáholt fiú apja megüzente neki, hogy szíjat hasít a hátából, ha találkozik vele, jobbnak látta kiköltöznie ide, a város szélére, jóval a kőfalon túlra, távol a peiraieuszi úttól, egy árnyas liget szélére, csupasz mészkősziklák aljába.

Magának sem merte bevallani, de mostanra kezdte megbánni kivonulását. Hiányoztak az emberek, hogy piszkálhassa és lenézhesse őket. Hiányzott a nyersanyag durva élceihez. Megvetette és kivetette magából a társadalmat, köpött az emberek kapzsiságára, ostobaságára és hiúságára, de valahogy mégis hiányzott neki az a fészekmeleg hiábalóság, buta káosz, könnyes és röhejes színjáték, ami a város mindennapjait jellemezte, és ami akarva, akaratlanul a sejtjeibe ivódott.

És hiányoztak az asszonyok is, finom mosolyuk, vállaik, kebleik íve, a légységük, puhaságuk, csilingelő, butácska fecsegésük, csípőjük andalító ringása...

Úgy érezte, hamarosan megbolondul, ha nem köszörülheti valakin az iróniáját, vagy nem alázhatja a porba.

De mégis... leginkább néhány kedves szóra vágyott, valami szeretetteljes őszinteségre, simogató jóságra, naiv gyengédségre...

Ezt azonban a világért sem vallotta volna be önmagának...

– Az embernek legyen tartása, akármilyen ferde, hazug is, de legyen! Az érzelgősség a gyengék alamizsnája. Amitől csak eltompul, elporlódik az elme. A filozófia a pengeéles fogalmakat túri csak meg, a világos metszeteket, vetületeket. A homály, a légység a költők betevője. Nyammogjanak velük ők, és sajnáltassák magukat. Az a dolguk. A filozófusnak könyörtelenül egyértelműnek kell lennie, és tévedhetetlennek. Én tévedhetetlen vagyok, ezért nem szeretnek az athéniak – motyogta félhangosan maga elé Diogenész, és fejét fáradtan hátrahajtotta a kalyiba falának. Így élvezte a szeptemberi nap andalító, boldog sugarait. Szemét lehunyta, hogy a nagy fényesség ne bántsa őt. Talán el is aludt időnként... Keserű volt és mégis boldog. Ahogy egy öregember általában. Minden kis öröme duplán örült. Minden bosszúságot ezerszer elátkozott.

Mostanában nagyon sokat káromkodott. Idősebb korára egyre jobban megkedvelte a szitkokat, trágárságokat, válogatott átkokat. Megkönnyebbült tőle a lelke, s úgy érezte, a teste is. A felgyülemlett mérgeket már csak így tudta kiszakítani magából. Máskülönben elemésztették volna őt.

Hirtelen megérezte, hogy árnyék vetül csukott szemére, s a nap melege – melyet addig bőréen érzett - ellanyhul, elfoszlik. Egy darabig még nem tudta, hogy ébren van-e vagy álmodik, a valóság-e az, amit érzékel, vagy csak mímelt, vetített másolata. Aztán világosan és tisztán meghallotta a lány hangját, és hirtelen, meglepetten kinyitotta a szemét.

Egy fiatal kamaszlány állt előtte lenge ruhában, ártatlan mosollyal az arcán. Egy kosár szőlőt hozott, a szemben lévő dombról jöhetett, ahol a szieszta után ismét megélnékültek a szőlőskertek.

Még mindig akadhatnak tisztelői, ha ezt a lányt a dologidő ellenére ideküldték a csemegével.

– Nem volt kényelmetlen az a hordó? – kérdezte a lány Diogenészt minden bevezetés nélkül. Mondhatni: szemtelenül és tolakodóan. De annyira lány és kedves volt a hangja, hogy az öregedő férfi szerette volna minden egyes szavát külön-külön megcsókolni, becézgetni.

Felhőtlen, régen várt örömet érzett, s lopva kicsit el is mosolyodott, hogy végre szól valaki hozzá, hogy szólhat ő is, hogy ember lehet újra, s nem csak vér, hús és néma szövet, hanem érző, lélegző ember...

De persze nem lett volna hiteles, ha örömét kifejezi. Inkább morózusan ráripakodott a lányra:

– Mi közöd hozzá!? És különben is... elállod előlem a napot! – mondta, és színlelt haraggal ismét becsukta a szemét.

A lány nem lepődött meg a durva fogadtatástól. Letette a kosarat a számkivetett filozófus elé, és tovább kérdezte:

– Igaz, hogy ezt egyszer magának Nagy Sándornak is a képébe vágta?

– Honnan tudod ezt? Honnan tud egyáltalán ilyeneket egy olyan kis vakarcs, mint te? – kérdezte Diogenész, és félszempelt a lányra nézett. A nap átsütött a lány gyenge ruháján, és halványan kirajzolta két kicsi mellének halmát.

– A szieszta alatt mesélték az emberek. – Ezt a szőlőt édesanyám küldi, és jó egészséget is kíván hozzá. Azt is mondta még: „Adjanak az istenek hosszú életet annak a jó embernek!”

– Így mondta: „jó embernek”?

– Így!

– Akkor a te anyád biztosan nem ismer engem – ellenkezett Diogenész –, ilyet ember még nem mondott rólam. Igaz, tettem is érte épp eleget...

– Az én anyám sohasem téved – jelentette ki a lány makacsul –, pillangószárnyaival rögtön megérzi a színlelést, a hazugságot. A színlelt gorombaságot, polgárpukkasztást is. De már én is látom: maga tényleg jó és bölcs. De a szavai, tettei hazudnak. Csak a lelke jó: a lelke legbelül. Magára aggat durva gesztusokat, göcsörtös szavakat, ellenszenves pózokat, grimaszokat. Megjátssza az okoskodót, a fennhéjázót, a bunkót. Hogy megutálják. Hogy békén hagyják. Hogy kesereghessen a magányosságán és az emberek háládatlanságán. De én átlátok magán... Hadd nézzem csak!...

A lány felbátorodva közelebb lépett, s váratlanul leguggolt Diogenész elé. Az öregedő filozófus a meglepetéstől önkéntelenül is maga elé kapta a kezét, a lány ekkor azonban hirtelen két kezébe fogta a ráncos, öreg kézfejet, és azontúl nem eresztette el.

Így néztek percekig farkasszemet egymással, majd Diogenész kérésre fogta a dolgot:

– Kérlek, kislány, engedj el, nem illik ezt tennünk... Idelátnak a dombról... Még a végén mindenfélével megvádolnak majd...

A lány ekkor elmosolyodott, megsimogatta az öreg kezét, majd eleresztette és hátralépett. Néhány lépésre a kalyibától volt egy tuskó, ahol Diogenész soványka ebédjét szokta elkölteni – a lány arra kuporodott, szoknyáját szégyenlősen rásímított lábaira, s átkulcsolta két kezével. A szemét azonban nem vette le most sem a mogorva hordólakóról.

Diogenész régóta nem érezte ilyen furcsán magát. Egészen elbizonytalanodott: mit mondjon, hogyan viselkedjen, mivé legyen...

Most már nem egy kis kamaszlányt látott magával szemben, hanem egy embert, akivel jó lenne beszélgetni, s jó lenne hallgatni vele együtt. Ha csak néhány percre, vagy tán félórára, de partnere akadt, akit nem akart megbotránkoztatni, elkergetni, élceivel megszegényíteni...

Kabóca kerregett fel hirtelen valahonnan a kalyiba mögül. Utána még nagyobb lett a csend körülöttük. Csak távolból, a domboldalról hallatszott időnként egy-egy szőlőmunkás szélfúttá nevetése. Diogenész azon töprengett, hogyan törje meg a csendet, de semmilyen ötlete nem volt. A lány azonban szerencsére megelőzte őt.

– Tudja, hogy maga nagyon büdös? – kérdezte, és kirobbant belőle a nevetés.

– Tudom – nevetett már Diogenész is a lánnyal együtt – egy hete nem mosakodtam, ebből a fényes palotából valahogyan kifelejtették a mosdótálat – mutatott széles mozdulattal szájalmas kunyhójára...

– Nem baj, engem nem zavar – hagyta abba a gyöngyöző nevetést a lány –, a szőlőmunkások sem tisztaságmániások. A lélek tisztasága előbbre van... De azért, mire legközelebb jövök, megfürödhethet a patakban... A halakra tán csak nem haragszik úgy, mint az emberekre?

– Hát elmész, hiszen csak most jöttél?... – kérdezte Diogenész szinte ijedten.

– Mennem kell, mert anyám nyugtalan lesz, ha sokáig elmaradok – válaszolta a lány és felállt a tuskóról. – De majd eljövök holnap is, sziesztakor. Most egy hétig itt dolgozunk...

– Elvárlak – sóhajtott Diogenész –, még annyi mindent meg kell beszélünk...

– Akkor hát, az istenek áldását kérem magára – mondta a lány, és elindult a völgybe vezető úton. Saruja nyomán alig láthatóan kis porfelhők emelkedtek fel a földről, mintegy örömben, hogy érintették őket a lány karcsú lábai...

– Én itt leszek – szólott Diogenész a lány után, majd halkabban hozzátette –, hacsak el nem visz az ördög! –

Egy fél perc múlva még sietősen utána kiáltott:

– Üdvözlöm édesanyádat!

A lány már nem szólt, csak intett karjával, anélkül hogy hátrafordult volna. Szoknyájának ringása hamarosan eltűnt a ritkás fák között...

Diogenész magára maradt. Még sohasem volt ilyen végtelenül magányos, mint ezen a délutánon.

*

Diogenész szokatlanul frissen ébredt. Nem álmodott, nem forgolódott az éjjel, ahogy az hetek óta megesett vele. S nem érezte úgy reggel, mintha a csontjai mind összetörtek volna, s a testét, e tört csontocskákkal telt zsákokat ólomként húzza magához a szikár attikai föld.

Diogenész csodálkozott mindezek elmaradásán, testének ruganyosságán és kitörő életkedvén...

Lehánnya magáról a kopott báránybőrt, és leereszkedett a patakhoz. Megmártózott a jéghideg vízben. Ősz fürtjeit is megmosta, majd dideregve kifeküdt a partra, hogy megszártkozzon a reggeli nap sugaraiban. Bár ilyentájt az éjszakák már hűvösek voltak, a kelő nap hamar magára talált, s jótékonyan ontotta magából mirriadnyi éltető sugarát.

Amikor végre megszáradt, illatos füveket gyűjtött a mezőn, hogy elűzze a patakvíz ellenére is átható testszagát. 54 éves volt; a szellem lehet bármely szárnyaló is, a test már ebben a korban állandó üzeneteket küld a külső világnak a porcok gyorsuló kopásáról, a szövetek bomlásáról, a sejtek öregedéséről. A múltó idő szaga volt ez. Tíz és tízezer sejtecske üzent általa, amelyek leszakadoztak a testről minden egyes lépéskor, mozdulatkor. A kutyák – gyakran csúfolták általuk Diogenészt, künikosznek nevezvén őt –, jól tudták ezt éles szaglásuk révén, s úgy jártak-keltek az emberek elhagyott szagnyomain, mint a Dionüszosz ünnepére kivilágított utcákon a magukat boldogra ivó athéniak.

Diogenész az alapos tisztálkodás után megfejté a kecskét, amit egy városbéli jóakarója hagyott itt „használatra” egy hétnek előtte, s a langyos tejbe belemártogatta a tegnapról maradt száraz lepénydarabokat. Hitvány reggeli volt ez, de neki éppen elég. Már régen nem vágyódott finom lakomákra, nehéz, fűszeres ételekre, gyöngyöző, zamatos borokra. Beérte bármivel, amit odavetettek elébe. És soha sem szégyenkezett emiatt. Nem kért és nem köszönt meg semmit. Természetesnek vette, hogy ez jár neki. És azt is, hogy csak ez jár neki.

Lelkiekben, szellemiekben viszont egyre igényesebb lett. Bottal kergette el viskója elől a sznobokat, képmutatókat, okoskodókat, alakoskodókat, primitíveket. A lélekben és szellemben gazdag emberekkel azonban – lett légyen az egyszerű szőlőműves akár vagy juhásztor – órákon át el tudott beszélgetni. Tábortüze körül régebben gyakran telepedtek le a városba igyekvő vándorok, akiket a kapuzárás kívül rekesztett a városfalon. Tőle mindent megtudhattak az athéni társadalom fonákságáról, önzéséről, kapzsiságáról. Volt, aki másnap be sem kéretőzött a kapun, hanem sarkon fordult, s szó nélkül hazament falujába. Hátra se nézett.

Hol volt ez a város akkoriban már a periklészi nagyságtól, a szabad polgárok okos gyülekezetétől, a demokrácia nagyszerű hagyományaitól? S ha volt is belőlük még valami, az is ködbe burkolózott, mint a közönyös és részvételen istenek az Olümposzon. (Ha laknak egyáltalán még istenek odafönt, azokban a felhőkben rakott légvárakban.) Új idők új szelei jártak, új istenek, rítusok, misztériumok érkeztek a meghódított országokból, Kis-Ázsiából, Perzsiából, Indiából... A régi világ keveredett az újjal, a szokások egybemosódtak, átformálódtak. Egy nagy fortyogó kátyvasz lett az egész világ. Nem lehetett igazán érteni, világosan látni, utat találni benne. Az emberek így rendre elfordultak a közélettől, a közösségtől. Nem törődtek a város dolgaival, csak a magukéval; a saját sorsukkal, boldogulásukkal, vagyonukkal. A város, az ország, a világ dolgait az uralkodókra bízták. Ítélezzenek, bajlódjanak, döntsenek ők helyettük. A demokrácia a költők, bölcsészek gondolataiba emigrált. S így már csak szóban létezett.

Tekintélyelvűre fordult a világ, amit Diogenész mindig is rühellt. A pénz és a hatalom tekintélye lett a két legfőbb szervező erő Athénban is. Lámpással se lehetett találni igaz, romlatlan embereket a hajdan oly nagyszerű városban.

Diogenész itt önkéntelenül elmosolyodott, eszébe jutván egy hónapokkal ezelőtti történet, amikor fényes nappal lámpást ragadva járta be a bűnös és buta város utcáit azt kiáltozva: „Embert keresek! Szeretnék látni végre egy embert!...”

Egy más alkalommal pedig odakiáltott a piacon kavargó tömegnek: „Hé emberek!” Amikor néhányan tiszteletből vagy csak pusztán kíváncsiságból köréje gyűltek, hozzájuk vágta a botját, mondván: ő emberekért kiáltott, nem értük.

Később felhagyott a nevelés eme különös módszereivel, mert menekülnie kellett a megbántottak elől.

És bele is fáradt a szócséplő példabeszédekbe, polgárpukkasztó spektakulumokba. Magába higgadt, lecsendesedett. Bölcsebb lett. Már nem megtéríteni akarta az embereket, hanem csak beszélgetni velük. Feljűk fordulni, hozzájuk érinteni a lelkét. Megfürdetni az arcát az arcukban. Érezni a szívverésüket. A lélegzetüket.

Különösen egyét: azé a lányét, aki előtte való nap járt itt néhány percre, aki szőlőt és jó szavakat hozott neki, és aki rövid időre eloszlatta magányát és céltalan keserűségét, magagyűlöletét.

Mostanában alig jártak erre, az Athénba vezető rövidebb úton, a kevesek által ismert hegyi ösvényen. Félték az emberek útra kelni a bizonytalan viszonyok között. Martalócok jártak a városok között, fosztogatva, sanyargatva a falvak lakóit. Diogenész nem félt ott egyedül, távol a városfaltól, s a városba vezető főúttól.

Nem félt, hiszen nem volt semmi félni és féltetni valója. Csak lelkét, szellemét félthette volna, de azokról meg volt győződve, hogy halhatatlanok. Nem fogja nyíl, parittyakő, kardvas. Akkor meg minek féltetni...

„Az ám – döbrent rá Diogenész –, én láttam ezt az arcot, ezeket a szemeket korábban is már! Bizonyos, hogy láttam! Csak tudnám, hogy hol. Akárhogy is töröm a fejem, nem jut eszembe! Pedig kiváló a memóriám! Ma is felmondom kapásból a trójai háború minden versét, ha kell. De ez a lány... Nem tudom... Megfoghatatlan... Kicsúszik, elúszik az arca, mint tükörkép a felkavart vízben...”

Diogenész így – hasonlóképpen haszontalanul - filozofált, meditált egész délelőttön által vackába húzódva. S félszemmel állandóan az ösvényt kémelve. A lányt várta. Mert hiszen azért mosakodott, s illatosította magát aznap reggel. Mert tudta, remélte, hogy eljön. Mert tegnap megígérte, hogy eljön... Hitte is, nem is, hogy a lány valóban beváltja a szavát. Valójában nem sok esélye volt ennek. Mit is adhatna ő ennek a kedves, éretlen kamaszlánynak? Pénzt, ékszert, drága kelméket, illatosítókat nem tudhatna. Bölcsességekre pedig a legkevésbé van szüksége egy ilyen fiatal, egészséges teremtésnek, aki éjjelenként már bizonyára szép arcú és ruganyos izmú fiúkról álmodik... Miért lenne éppen ő érdekes a számára? Egy petyhüdt, cinikus öregember. Egy künikosz.

A csodákban az a jó, hogy néha tényleg megtörténnek. Diogenész tudta ezt. És még sem akart hinni a szemének, amikor hosszú várakozás után az ösvény aljában feltűnt a lány karcsú, kedves alakja. Fürgén, kicsit bohókásan lépkedett, kezében teli szőlőskosárral; időnként meg-megállt, oldalt lépett, majd ismét előre, majd ismét megállt egy pillanatra. Dalfoszlanlyokat is hozott olykor a szél felőle. Mintha valamiféle gyermekjátékot játszana, dúdolna...

„Hisz gyermek még – gondolta magában Diogenész -, egy olyan korban, amikor a gyermekek nagyon korán felnőtté kell hogy váljanak, keserű, csalódott, reménytelen felnőtté. Jaj, csak vele ne ez legyen! Nehogy ez legyen!” – sóhajtotta, majd sötét gondolatait eloszlatva, amit sohasem tett máskor, sugárzó arccal és barátságos mosollyal elindult a lány elé. Ritka dolog: őszinte volt ekkor minden mozdulata, gesztusa. Lepergett róla minden álca, álarc. Pórén, szelíd várakozással lépdelt a napba.

A szemközti dombokról ismét szőlő és must illatát hozta a szél, s távolabbról mintha egy hárfa is megszólalt volna tán... Dél körül járhatott az idő...

– Isten hozott sziklapalotámban, kedves, szép idegen! – invitálta széles mosollyal Diogenész a lányt, s a kopár mézskősziklákra mutatott maga körül. – Fáradj beljebb, s foglalj helyet szerény hajlékomban! Mondd, ki vagy? Olümposzlakó halhatatlan vagy istennőnek látszó földi halandó? Akárki is vagy, szépséged jogán e trónus téged illet...

Diogenész egy báránybőrt vetett a kalyiba előtti fatuskóra, és mélyen meghajolt vendége előtt.

A lány belement a játékba, és így szólt:

– Köszönöm nyájasságod, kedves házigazda! Viszonozhatnám-e vendégszeretetedet és bókjaidat néhány fürt frissen szedett szőlővel? Fogyaszd egészséggel az istenek e mézízű ajándékát, ki megédesíti a legkeservebb napjait is az embereknek.

– Úgy hát istennő vagy? – kérdezte Diogenész.

– Az vagyok, kinek vágyaid vezérelnék.

A lány átadta a kosarat a férfinak, és kényeskedve helyet foglalt a tuskón.

– Szavaid lágyabbak voltak ennél... – panaszkodott bosszúsággal.

– Tudnak azok sebezni is, ha kell...

– Ah, persze, hiszen te vagy az a goromba filozófus, ki illemet, kellemet nem tisztel. Mondd, hol hagyta kutyáidat, sehol sem látom őket... – kérdezte affektálva a lányt, és tüntetően nézett szét.

– Nincsenek kutyáim, azzal csak csúfolnak a piaci népek. „Künikosz”, mondják rám, mert oly igénytelen vagyok, s oly annyira megvetem a földi javakat, akár egy kutya. És ugatok is, harapok is gyakran, mint egy kutya. De csak a hazugságra, a képmutatásra, a gőgre vagyok mérges. Az ártatlanság, a tisztaság és a szépség előtt meghunyászkodom. És hűség is vagyok, mint egy kutya. Ahhoz, akit feltétel nélkül szeretni tudok. Ne félj hát cseppet sem, istennőm, a hírem harapósabb, mint én. Ellenben most jut eszembe - csapott fejére a filozófus -, ha kutyám nincs is, akad egy cicám. Tegnap este kódorgott ide valahonnan, s miután megitta a maradék kecsketejet, bevackolta magát a báránybőrbe, s reggelig elszuszogott mellettem.

Diogenész ürge mozdulatokkal előkotort a kalyiba mélyéről egy cirmos kis cicát, és a lány kezébe adta.

– Nézd, még most is ott van a reggeli csipa a szeme sarkában...

– Jaj, de aranyos! – mondta a lány teljesen elváltozott hangszínnel, egészen elolvadva a kismacska bájos pofijától. – Mi a neve?

– Nincs neve. Mi, filozófusok csak a csillagoknak, logikai kategóriáknak és esztétikai minőségeknek adunk nevet. Kiscicáknak nem.

– Pedig sokkal jobban járna mindenki, ha mindez fordítva lenne. Sokat tanulhatnánk a macskáktól. Sokkal boldogabb lenne az emberiség... Na, cicus, mondd csak szépen, hány háború volt eddig? – fordult gúnyos fintorral a kiscicához. – Hányszor raktátok lekaszabolt ellenségeitek hulláit bűzlő hekatombákba a mezőn? Hány birodalmat hoztatok létre vérrel, verejtéssel és siralommal, hogy aztán még több vérrel, verejtéssel és siralommal el is pusztítsátok azokat? Hányszor erőszakoltátok meg ellenségeitek asszonyait, s fojtottátok vízbe az ártatlan csecsemőket? Hány várost, templomot gyújtottatok fel? Hány életet, lelket tettetek tönkre, kergettetek örületbe? Na, ugye, erre nem tudsz, mit mondani!? Te kis maszat!

Diogenész döbbenet hallgatta a lányt. Valami iszonyat történhetett ezzel a fiatal, ártatlan teremtéssel... „Hát mégis megeshetett? Hát mindenben átgázol ez a szörnyű kor? Nincs szeplőtelenesség? Ártatlanság? Tisztaság? Mindent be kell mocskolnia az önzésnek és a kapzsiságnak?” – tett fel magának ezekhez hasonló kínzó kérdéseket. Ám válaszolni nem mert rájuk.

Szótlanul leült a kalyiba előtt a porba, s nézte a lányt, amint a macskával játszik. Végleg kiesett a tréfás „vendégül látok egy istennőt” szerepből...

A lány egészen belebújt a kiscica bundájába, a vállára vette, magához szorította, becézgette. Látszott, hogy nagyon szereti az állatot, s az az öklömnyi kis állat ezt rögtön meg is érezte, és szerelmesen dorombolni kezdett...

– Bocsásson meg, ha elrontottam volna a kedvét – szabadkozott a lány, és szelíden a férfi szemébe nézett –, sajnos előfordulnak nálam ilyen hirtelen hangulatváltozások. Minden ok nélkül. Korhol is anyám érte eleget. De hiába. Nem tudok megváltozni. S talán nem is akarok. Nem szeretnék hasonlítani a leánypajtásaimhoz, akik csak a ruháikról, fülöngyökről és más csecsebecségeikről tudnak beszélni. Valahogy úgy érzem, hogy bennem hatalmas mélységek vannak, hatalmas érzésekkel és gondolatokkal. A mindennapi kis haszontalanságok, a csecsebecsék, az olcsó női praktikák, rafinériák, pletykák, aláhullanak a mélységekbe, túl az érzékelhetőség határán. Egyszerűen nem kapnak szerepet az életemben. Eltűnnek, mintha nem is léteznének. Mintha nem ez lenne a való világ, ahol a többi ember él. Ahol a dolgok – ha értelmetlenül is – megesnek. Az isteneknek manapság nincs idejük megtervezni az emberi sorsokat, eligazítani életüket, irányítani tetteiket, megóvni őket a bajtól, véstől. Magára hagyták az embereket... Ők pedig újra várhatnak egy új Prométheuszra, akik elhozza számukra a tüzet, vagy valami más hasznos dolgot, hogy megkönnyítse az életüket, hogy továbbra is boldogulhassanak a szűkülő, pusztuló Földön...

A kiscica mostanra megunt az ajnározást, és alattomosan beleharapott a lány kezébe. Túhegyes fogaitól éles fájdalom hasított a lányba, s fájdalmas szisszenéssel eldobta magától a cicát.

– Te kis dög! Hát így hálálsz meg a simogatást? – mondta neki szemrehányóan a lány.

– Megérezte a negatív hullámaidat, a lelked nyugtalan rezgéseit – békítette a lányt Diogenész –, engem is megharapott már. De ez a harapás legalább őszinte. Nem úgy, mint az embereknél, akik gyakran a mosolyukkal harapnak...

– Tudod – folytatta Diogenész –, mi, filozófusok is szívesen foglalkoznánk azzal például, hogy kitaláljuk, mit gondolhat, érezhet egy ilyen kiscica, ha a tenyerünkbe vesszük, vagy ha megszagol egy színes, illatos virágot, vagy ha nyomába ered egy tarka pillangónak. De nekünk nemcsak a szép és jó dolgokkal kell foglalkoznunk. Meg kell értenünk világ egészét, a rosszat és a gonoszt is. Mert csak ezekkel együtt működik minden. A virághoz a rothadás bűze is hozzátartozik, ahogy ehhez a kiscicához is hozzátartozik az a kegyetlen játék, amit egy zsákmányul ejtett szerencsétlen egérrel szokott üzni...

– És megéri a rothadással foglalkozni? – kérdezte a lány szemtelenül.

– Nézz végig rajtam és a kunyhómon, szerinted megéri? – kérdezett vissza fájdalmasan Diogenész. – De nem tehetünk mást, ez a dolgunk. Igaz, sokszor még a kérdéseket sem tudjuk feltenni, nemhogy a válaszokat megkaphatnánk... A politika ennek éppen az ellenkezője: magabiztos válaszokat ad értelmetlen kérdésekre...

– Jaj – szakította félbe magát a filozófus –, most kapok észbe, hogy a legeslegfontosabb kérdést én is elmulasztottam...

– És mi lenne az? – kapta fel fejét a lány.

– Hogy mi a neved?

A lány elmosolyodott:

– Hiszen hát régen bemutatkozhattam volna... Bocsásson meg az illetlenségért! Iola vagyok.

– Iola – ízlelte a nyelvével a szót a férfi. – Azaz: ibolya. Szép név, illik hozzád. De ne vádold magad illetlenséggel. Az illemre, etiketre, pózolásra, hajbókolásra én mit sem adok. A civilizáció vadhajtásai ezek. Semmi köze az emberi szellemhez és a lélek emelkedettségéhez. Nem attól megy előbbre vagy hátrébb a világ, hogy egy ember hogyan fújja ki az orrát. Az intelligencia nem etikett dolga...

– Hallottam egy s más dolgáról e témában – nevetett fel a leány –, a pucérkodásairól, melyekkel botrányt okozott a tisztas athéni polgárok körében, a gorombaságairól, melyek oly sok tisztelőjét elfordították magától, s van, amit még csak említeni sem merek, mert egy fiatal lány erről nem beszélhet, oly pirulni való...

– Ne is említsd, mert a végén még én is elszégyellem magam... Inkább együnk egy kis szőlőt!

Diogenész a kezébe kapta a kosarat, és lola felé nyújtotta. A lány kivett belőle egy kisebb fürtöt, és szemelgetni kezdte. A férfi is vett a szőlőből, és miközben eszegette a zamatos szemeket, le nem vette tekintetét a lányról. Egyre ismerősebbnek tűnt számára a szeme, homlokának ívei, orrának kecses vonala és ajkainak vékony párnácskái.

„Ki lehet ez a lány? Vajon hol találkozhattam vele? Honnan ismerem? Talán tényleg egy istennő, aki valamelyik régi kedvesem vonásaival játszik velem? Ki tudja? Még egy kérdés, amire nem tudhatom a választ...” – sóhajtott fel.

A lány észrevette, hogy a férfi vizslatva, szinte tolakodóan bámulja őt, és zavarba jött.

– Most már mennem kell! – állt fel hirtelen a tuskóról. – Lassan vége az ebédidőnknek, és még jó fertályóra az út vissza a szőlődombra. A szőlőt öntse ki valahová, mert a kosárra holnap is szükségem lesz... – kérte Diogenésztől.

„Akkor hát holnap is eljön! – dobbant meg a szíve az idősödő férfinak, miközben a szőlőt ügyetlenül kiszórta a kosárból a kalyiba szegletébe. – Várni fogom!”

– Áldják meg az istenek! – búcsúzott el a lány, és szaporán szedni kezdte a lábát lefelé az ösvényen.

– Áldjanak meg téged is! Ezerszer is! – köszönt el tőle Diogenész, s szívében csordultig telt örömmel nézett karcsú alakja után, míg az egészen el nem tűnt a fák között.

Diogenész hosszú, zavaros álomból ébredt. Meggyújtotta a lámpását, és egy darabig kábultan üldögélt a vackán. A távolban Athén őrtüzei látszódtak, a virrasztók gubbaszthattak ilyen fázósan, morogva-mocorogva a falakon, mint ahogy a számkivetett filozófus istenverte kalyibájában. Napok óta a cicáját sem látta, elkódorgott valamerre a domboknak, tán a szőlőmunkások csábították el néhány olcsó falattal...

Álmában anyját látta, amint Athén utcáin bolyong, kibontott hajjal, egy szál gyolcsingben, bomlottan... Megkövesedtek az erei, mondták annak idején az orvosok. Nem volt mit tenni ellene. Néha voltak ugyan tiszta napjai, de jobbára a saját meszes, rideg valóságában élte napjait. Hatalmas pókokkal hadakozott, gonosz szellemekkel pörölt, szidta az életet. Utolsó éveiben már szinte fel sem kelt az ágyból. Hosszan, tüntetően haldoklott. Félve, mégis kíváncsian várta a halált.

Persze, Athénban sose járt, szinte alig mozdult ki Szinópé falai közül. Minek is mozdult volna, gyönyörű, virágzó, nyüzsgő életű város volt ez a Pontos Euxeinos partján. Ahol Diogenész is született, s ahol oly annyira szeretett élni...

Álmában anyja Athén főutcáján egy virágágyást tört a csorba kövek közé, s ibolyával ültette be. Ibolyával, hiszen a neve is az volt: lola. Mint ahogy szeme kékje is ezt juttatta mindig fia eszébe, akárhányszor csak belenézett.

– Anyám, mégis mit csinál, miért itt, az út kellős közepén kell kertészkednie? – pörölt álmában az anyjával, de az nem hallgatott órá; szemrehányó tekintettel, durcásan guggolt a kocsikerekek között és kapirgálta tovább ibolyái körül a csenevész földet...

– Vajon mit jelenthet ez az álom? – töprengett Diogenész. – Mit üzenhetnek vele az istenek? Persze, anyám, a nagy álomfejtő rögtön tudná – mosolyodott el. – Mindent, amit az álomról tudni érdemes, tőle tanultam. Még egészen kicsi gyermek voltam, amikor Hüpnoszról, az álom szárnyas atyaistenéről mesélt nekem. Anyám nagyon szerethette ezt az istent, meztelen ifjúként festette le, szárnyakkal a halántékán, kezében mákszálat vagy bőségszarut tartva, amelyből álommézet csepegtet a halandók szemére. Kedveltem ezt a mesét, önkéntelenül is megnyaltam a szájam szélét a csepegő méztől. Anyám pedig tovább mesélt, szötte tovább az álom pókhálós fonatát... Néha ezek a történetek igen komorak voltak. Mesélt Hüpnosz ikertestvéréről, aki nem más, mint Thanatosz, a halál, s akinek a szárnyai a vállából

nőttek ki. Mindkét fiú, Nüxnek, az éj istennőjének a gyermeke. Alvilági barlangjukban örökös sötétség honol. A barlangon keresztül folyik a feledés folyója, a [Léthé](#), és Hüpnosz a folyó vizébe mártott ágacskával érinti meg és altatja el az embereket. Mert az alvás olyan is, mint a halál. Minden álomba merülés egy darab öngyilkossággal ér fel...

Nekem mindig is jobban tetszett a „mézes” változat, és újra és újra arra kértem anyámat, azt mesélje el. A mese végén persze már úgy aludtam én is, mint a méz.

Anyámnak volt egy édes-bús meséje, ami arról szólt, hogyan hipnotizálta meg saját kérésére Endümont, Zeusz egyik halandó fiát a pucér álomisten. Endümon Szelénébe, a Hold istennőjébe volt szerelmes, minden éjjel együtt voltak ők nagy boldogan a Latmosz-hegy barlangjában. Ám gyötörte őt a tudat, hogy szerelmük véges idejű. Szerette volna legyőzni az öregedést és a halált, ezért arra kérte Hüpnoszt, nyitott szemmel örökre altassa el. Hüpnosz ezt első szóra meg is tette, és Endimon, az ifjú pásztor halálos, hipnotikus álomba merült. Szeléné azóta minden éjjel leszáll az égből egészen az idők végezetéig, hogy a barlang halálos homályában alvó kedvesét ezüstös sugaraival megcsókolhassa... Ő pedig halálában is állandóan láthatja őt, nyitott szemmel, szárnyaló lélekkel... „Rossz nyelvek szerint – tette hozzá anyám, maga Hüpnosz szeretett bele az ifjú pásztorba, és azért bocsátott rá örök álmot, hogy mindig élvezhesse a szeretett ifjú látványát...” Hüpnosz persze a női nemet sem vetette meg, Héra kérésére két ízben is elaltatta Zeuszt jutalmul Paszitheát, a legifjabb gráciát remélve, aki után régóta epekedett. Az ő frigyükből születtek meg azután az álomistenek, az oneiroik: Morpheusz, Ikelosz és Phantaszosz.

Diogenész arra gondolt, anyja milyen jól ismerte az álom különböző fajtáit, amelyeket a három oneiroi személyesített meg. „Tudni való – magyarázta –, hogy az oneiorik akkor lépnek színre, amikor apjuk, az álomhozó isten már hatalmába kerítette a húsból és vérből való, fáradó, romlandó és halandó embereket. Közülük is a legtekintélyesebb Morpheusz, az álmok megformálója. Ő maga általában az álmokban emberi alakot ölt, gyakorta az álmodó szeretteinek képében jelenve meg. Ő felel a királyok és hősök álmaiért is. Általánosságban pedig minden emberi alakért és a velük kapcsolatos képekért, amik az álmokban szerepelnek. Testvérei készséggel segídeknek neki. Ikelosz (vagy más néven Phobetor) az álomban megjelenő természeti képekért, állatokért felel, és ő a rémálmok okozója. Phantaszosz az álomban szereplő élettelen tárgyak megformálója és a különös, fantasztikus álmok felelőse. Hármójuk mesterkedése néha a gyönyörbe, néha a kétkedésbe, ám sokszor a kétségbeesésbe kergeti az álmodozó és álomlátó emberiséget...”

– Álom, álom, édes álom, légy társam a túlvilágon – sóhajtott fel Diogenész, és elfújta lámpását. Visszavackolódott a kalyibába, de sokáig bámulta még a város pislákoló tüzeit, mígnem Hüpnosz és fiai le nem szorították tudatát éjsötét barlangjukba...

Diogenész hosszan, sokáig aludt. Kerékörgésre, a szüretelők vidám beszélgetésére ébredt. Erősen benne jártak már a dologidőben. Szőlővel telt szamaras kordék igyekeztek a távolban fehérülő város felé. Egy-egy fürt szőlő, maradék lepény, szárított hús jutott Diogenésznek is. Ki szájalommal, ki tisztelettel, ki a csodabogaraknak kijáró tolakodó kíváncsisággal vetette lábai elé az adományt. Muszáj volt néhány bölcsességgel vagy anekdotával meghálálni azt.

Ezért, mire jóllakott, el is fáradt a sok beszédben. Lement a patakhoz, hogy felfrissüljön a friss, meszes vízben. A patak a völgy egy laposabb, árnyasabb részén kis öbölben lustult, terpeszkedett el, szabályos kis tavacskát alkotva. A víz itt olyan nyugodt volt – a patak vagy húsz méterrel odébb kisebb vízesésben folytatódott, s rohant tovább a város felé –, hogy Diogenész egyszersmind tükörként is használhatta.

Fájdalmas bosszúsággal szokta bámulni magát a víztükörben; csapzott, ritkás hajfürtjeit, darócszakállát, magas, ráncos homlokát, a buggyos táskákat szeme alatt, a mély barázdákat naptól cserzett arcán, beesett, vizenyős szemeit.

„Sosem voltam egy kiköpött Apollón, de ez azért mégis csak túlzás” – állapította meg saját fizimiskáját szemlélve, s az elégedetlenségtől, mint mindig, most is rosszkedve lett. „A lélek a fontos, a szellem, az alkotóerő, a filozófia szép adománya, amely szebbé és rendezettebbé teheti életünket” – vigasztalta ilyenkor magát. „Filozófia? Rend? Lélek?” – jajdult fel most –, hiszen gondolataimat lustaságból vagy kivagyiságból le sem jegyeztem, ki láthatna belőle így akár egy picula hasznot is?”

Hirtelen nagyot köpött a vízbe, s arcának tükörképe összehullámozódott, zavarossá vált.

„Lásd, ennyi marad a te nagy filozófiádból!” – kiáltott fel fájdalmasan, majd kiszáradva elégedett gúnyjal hozzátette: „Legalább nem látom azt az ocsmány pofádat!”

Az önsajnálát eme mindennapi rítusa után Diogenész levetette szakadt, foltos tunikáját, majd óvatosan, fázósan belemerült a vízbe, és öreges komótosággal végigdörzsölte minden rozszant porcikáját a vízben. Eszébe jutott, hogy a víz, amiben most fürdik, néhány óra múlva tán valamelyik gazdag athéni polgár asztalára kerül majd, hogy szomját oltsa. „Vegye! Vigye!” – mosolyodott el erre kajánul, és hólyagjának tartalmát jóleső érzéssel beleengedte a vízbe.

Miután megfürdött, s megrendezgette darócszakállát is, sűrű dörzsöléssel megmosta a patakban tunikáját, majd kiterítette a patak partját borító lapos, fehér kövekre, hogy megszáradjon.

Addig is keresett magának egy árnyékos helyet, s leheveredett a naptól kiszítt fűre.

Nem mondta ki se hangosan, se gondolatban, de ezt a nagy hűhós tisztálkodást megint csak azért csinálta, mert reménykedett benne, hogy szieszta idején ismét eljön hozzá a szőlőszedő lány, aki egyre kedvesebbé vált a számára. Különösen attól fogva, hogy megtudta, lolának hívják, mint rég elhunyt édesanyját is.

Kicsit aggódott, hogy tán befejezték már a munkát, és odébbálltak a szőlőmunkások északabbra, amerre lassabban érik a szőlő, s az őszi nap minden sugarára szüksége van ahhoz, hogy gyöngyöző, édes boroknak adhassa véréit.

Alig merült el gondolataiban, hirtelen és váratlanul élesen a tudatába hasított a felismerés: „Hiszen ismerem ezt az arcot, ezt a kedves szempárt! Bizony, hogy ismerem! Találkoztam már veled, s nem csak álmaimban, de testi-lelki valóságában is! És tudom is, hogy hol, hogyan...”

Izgatottan felült a halkán susogó ciprusfa alatt, és minden idegszálát megerőltette, hogy az emlékkép kiélesedjen tudatában. Talán a fürdés, a patak csobogása, a víz tükrében játszó napfény tette, de lassan-lassan összeállt a kép... Egy réges-régi emlékkép...

„Igen, igen, most már világosan emlékszem, 15 vagy 20 évvel ezelőtt történt Peiraieuszban. Egy csapat mihaszna filoszsal jöttünk le Athénból. Filozófusok, művészek, sznobok – vagy egy tucatnyian lehettünk. Volt némi parttalan filozófiai és esztétikai vita is köztünk: a boldogságról. Persze hiába is akartam őket meggyőzni arról, hogy az a boldogság, ha igényeid megegyeznek természetes emberi szükségleteiddel, de az az igény, amely meghaladja ezt a mértéket, szolgává tesz. Nem nagyon akartak rám odafigyelni, mindenki csak a saját argumentumait hajtogatta, mint a szőlőprés kerekét a szőlősgazda. Na, de nem is ez a lényeg...”

Igazából véve mindnyájan csak azért ruccantunk le Athénból, az unalmas nagyváros forró kövei közül, hogy lehútsuk magunkat a tengerparti széllel, az ametiszt színű hullámokkal és hideg italokkal. Persze ebből szokás szerint az lett, hogy a társaság nagy része jól berúgott, mielőtt akár az öreglábujját is bedugta volna a tengerbe.

Nem tudom, hogy történhetett, de jó idő után arra eszméltem, hogy távol a parttól egy csónakban ringatózom egyes-egyedül. Hogy hogyan kerültem oda, arra nem emlékeztem. Akár a nyílt tengerre is kisodorhatott volna az áramlat, de szerencsére egy régi, korhadt cölöphöz – ami még a régi kikötőből maradhatott itt – megakadt a csónak. A zökkenésre ébredtem fel. Biztos, ami biztos, gyorsan kikötöttem a csónakot a cölöphöz, s úgy döntöttem, ha már itt vagyok, lehűtöm magam a tengerben.

Belevetettem magam a habokba, s csak akkor jutott eszembe, hogy annak ellenére, hogy tenger mellett születtem, nemigen tudok úszni. Mindössze a vízben lebegés és a kutyaúszás tudományát sajátítottam el tökéletesen. Apám – aki kitűnően úszott – csúfolt is sokszor érte: »Vau, vau, fiatal úr! Cerberosz úszni tanul.«

Kicsit meg is ijedtem, hogy elmerülök, távol a part, talán meg sem hallanák, ha segítségért kiáltanék. Takarékoskodnom kellett az erőmmel, így hát a hátamra fordultam, és lebegni kezdtem a vízen. A hullámok hús simogatása, az arany napfény, a fürdőzők jókedvű zsvajja lassan-lassan megnyugtatott. Nagy csend ereszkedett akkor rám. És ebben a csendben hirtelen úgy éreztem, hogy valaki valahonnan egy jelet küld felém. Tán az istenek akartak üzeni valami fontosat, vagy csak a tűző nap hipnotizálta belém: de egyre jobban éreztem a jelet. Makacsul hívott, biztatott. Odahagytam hát a lebegés nyugalmát, és függőleges helyzetbe lendítettem magam, lábaimmal izgatottan tapostam a vizet, kissé ki is emelkedtem belőle. Fűrészve meredtem a partra, már akkor is rövidlátó szememmel hunyorogva – hogy jobban lássak – végigpásztáztam a partot.

És igen – semmi kétség – ott volt a jel.

Egy fiatal lány állt a sósürke kavicsos, a sziklák okkerével és a növények zöldjével a háttérben.

Különös lény az ember. Megesik néha, hogy olyat tesz, amit nem tud megmagyarázni. Mert nincs oka, értelme, célja. Ami ellentmond minden józanésznek. Ami csak úgy megtörténik vele. Amikor hajlamosak vagyunk arra gondolni, hogy az istenek cselekednek helyettünk. De én már kevéssé hiszek az istenekben. Nem mi vagyunk őáltaluk, hanem éppen fordítva. Az istenek a mi félelmeinkből születtek. A mi zavaros félelmeink alakították ki az ő színes világukat. Most még nagyon földhözragadtan, vagy ha úgy tetszik Olümposzhoz ragadtan gondolkodunk. De egyszer a filozófia talán kitalál majd arra is egy újabb fogalmat, amikor az ember megmagyarázhatatlan, értelmetlen dolgokat tesz.

Mert teljesen érthetetlen és értelmetlen volt, miért is kezdtem el úszni a part felé abban a pillanatban, ahogy a lányt megláttam. Hacsak nem azért, mert még mindig részeg voltam. Hiszen a part lehetett vagy ötszáz lábnyira is, és én alig tudtam úszni, csak kutyaúszásban kalimpáltam.

Na ja, már akkor is egy künikosz voltam – mosolyodott el önkéntelenül Diogenész és gondolataiba merülten ismét hátradőlt a ciprusfa alatt. – A leginkább értelmetlen persze az volt, miért nem szálltam vissza a csónakba, és miért nem kezdtem el evezni a part felé...

És különben is, miből gondoltam azt, hogy ez a leány engem hív, ha egy szót sem szólt, egy árva mozdulatot sem tett, miből gondoltam azt, hogy engem néz, figyel. Vagy hogy egyáltalán észrevett-e, hiszen félig eltakarhatott a csónak...

Persze mindez mindegy volt. Valami különös erő húzott, vonzott a part felé, mintha szirének énekét hallottam volna. Minden erőmet összeszedve, kétségbeesetten küzdöttem a habokkal, néha a hátamra feküdtem kis időre, és lebegtem a vízen, hogy erőt gyűjtsek. Azután újra kezdtem a kétségbeesett kapálózást.

A lány – ha eddig nem is – most már bizonyosan észrevett és figyelni kezdett, ki ez a szerencsétlen félnótás, aki Odüsszeusként küzd a habokkal. És valóban, olyan lehettem éppen – amikor végül utolsó erőmmel partra evickéltem –, mint amikor a tenger kivetette Láertész fiát, a leleményes, rettenthetetlen, ám balszerencsés hőst Nauszikaá szigetére. Csapzott, elgyötört, hínárral borított, szerencsétlen.

Ahogy később elmesélte nekem – a lány sokáig nem tudta, szaladjon-e segítségért, fuldoklom-e tényleg vagy ennyire hülye vagyok, öngyilkos akarok-e lenni vagy valamiféle komédiás tréfát űzök vele.

Amikor azután ott feküdtem a parton, kimerülve, halálból menekülve, közelebb jött és fölím hajolt, hátha segíthetne rajtam, és persze rögtön megérezte rajtam a borszagot. Nagyot fintorított, sértődötten sarkon fordult, és kecses léptekkel elindult a kikötő felé.

– Várj, ne menj! – kiáltottam minden erőmet összeszedve Nauszikaámnak. – Érted úsztam idáig...

A lány csodálkozva megfordult és visszajött hozzám. Láthatólag hízelgett a kis fruskának – lehetett vagy úgy 16-17 éves -, hogy egy érett férfi leszólija őt, és hogy udvarolni próbál neki, még ha nem is hitte, hogy valóban őérte úsztam partra...

– Ki vagy? Nem vagy valami jó úszó... – mondta csengő hangon, és a fogai oly fehéren villantak ki a szájából, mint mézszirtek az ametiszt tengerből.

– Diogenész vagyok, a filozófus... – rebegetem.

A lány néhány pillanatra összeráncolta a homlokát – nagyon felnőttesnek nézett ki ekkor. Látszott, azon gondolkodik, honnan ismerheti a nevem. Aztán felragyogott a szeme:

– Ááá, a kutyás ember, a Künikosz... Hiszen maga nagyon híres! – kiáltott fel, és ettől kezdve határozottan érdeklődést mutatott irántam.

Sose gondoltam volna, hogy a filozófiának egyszer ilyen hasznát veszem...

Másra persze irtózatosan dühös lettem volna, hogy első hallásra a gúnynevem jut az eszébe, és valószínűleg hozzávágtam volna valamit, ami elsőként a kezem ügyébe kerül, de a lány ezt olyan kedvesen, olyan aranyosan mondta; eszembe se jutott akkor, hogy megsértődjek.

– Igen, Athénban így hívnak – válaszoltam megengedően, és minden erőmet összeszedve felálltam. Curgott rólam a víz, a lábam reszketett, ziháltam.

Nauszikaá végignézett rajtam, és apró kis grimaszt vágott. De az is olyan édes és szeretni való volt, hogy rögtön belébódultam.

Egy lanyha szélfuvallat vetődött akkor arra, belekapott a lány ruhájába és a testéhez tapasztotta. Szeméremdombjait és két kicsi mellecskáját csábítóan körülrajzolta a lenge szöveten. Haja megborzolódott és a mellére hullott. Mintha maga Aphrodité állt volna ott a parton kagylóbölcsőjében. Gyönyörű és igéző volt. Maga a szépség, a hamvas, romlatlan fiatalság. Mintha azt mondta volna nekem: Jöjj, fáradt utazó, lépj be az Élűszionba, a Boldogok Mezejére. És valóban ott, abban a pillanatban egy kicsit meg is haltam a boldogságtól, a vágyott

gyönyörtől. Szavam elakadt, tekintetem végzetesen rátapadt a lány karcsú testére, és ágyékomban jóleső nyomást éreztem. Elvesztem, menthetetlenül! – gondoltam örömmel és kétségbeesetten magamban, és hirtelen újra hinni kezdtem az istenekben, akik ezt a káprázatot vagy csodát elem vezették...

A lány is megérezhetett valamit a pillanat izzásából, mert a pajkos-gunyoros mosoly lesimult az arcáról és komolyan nézett rám.

Néhány pillanatig döbbenet, szinte dermedten néztük egymást.

Azután csöpögve, ziláltan elindultam feléje.

A lány erre ismét lágyan elmosolyodott, mosolyában gondoskodás volt; gondoskodás, amit az asszonyok szoktak érezni a férfiak iránt, amikor látják, hogy ők is gyengék, sebezhetőek, gyámolításra szorulnak, s mint kicsi gyerekeket lehet babusgatni őket. Ezt az érzést nagyon szeretik, s ilyenkor nagyobb a hajlandóságuk a férfiak iránt is. Erősebbnek érzik magukat. Önbizalmat, fölényt biztosít ez a számukra. Nyerési esélyt a zavaros szerelmi ütközetekben.

– Törülközzön meg, maga nagy filozófus! – szólt kedvesen, amikor egészen a közelébe értem, és a kezében lévő gyapjútörülközőt a vállamra terítette. A meghitt mozdulat közben szíve felőli mellecskéje egy pillanatra a karomhoz ért, édes lehelete megcsapott, és belém villant szeme kékje. Mint amikor áldozatára csap le a vércse, olyan volt az egész. Még ha szegény madár nem is sérül meg végzetesen az összecsapástól, olyan sokkot kap, hogy képtelen menekülni, mozdulni, ellenállni. Csak gubbaszt rémülten az ágon, bambán, bután, értetlenül, és várja, hogy sorsa beteljesedjék...

Így állhattam én is ott a váratlan mozdulattól megállítva, bénultan, gyökeret eresztve a sziklás tengerpart forró kövei között.

Bőröm bizsergett emléjének lágy érintésétől, karom minden szőrszála, pórusa, sejtecskéje vágyakozó üzenetet küldött agyamnak: öleld át, simogasd meg, tapadj az ajkára, hatolj belé, tedd magadévá...

Ha nem éreztem volna magamat teljesen összetörtnek és ágrólszakadtnak, bizonytalansággal meg is tettem volna. Ha kell, erőszakkal is. Egy pillanatra oldalra is sandítottam, vannak-e a közelben, de egy teremtet lélek sem volt a kavicsos, sziklás partrészen, a fürdőzők kissé távolabb, a lány főnyenyen hancúroztak és élveztek a délutáni nap megenyhült, cirógató sugarait.

Az, hogy a lány olyan fiatal volt, szinte még gyerek, nem zavart volna. Szeretkeztem én már ilyenecske lányokkal, sőt fiúkkal is. Nem botránkozik meg ezért manapság Athénban senki fia. Igaz, de azok vagy rabszolgák voltak, vagy fizettem értük... És nem is keveset...

De vajon megfizethető vagy megnyerhető egy istennő is? Mert Ő istennő, kétségtelenül az. Mi is lehetne más? Addigi életem során jómagam még egyszer sem találkoztam istennel a maguk valóságában. Így kezdtem a hitem is elveszíteni bennük, hogy léteznek-e egyáltalán.

»Hitetlen kutya! Sunyi künikosz! – korholódtam akkor magamban. – Ha nem hiszel a csodákban, mire való az egész hitvány életed?«

»Istennő tehát – szögeztem le végül magamban. – Így az erőszak eleve kizárt. És hogyan is akarhatnám erőszakkal magamévá tenni istennőmet, ha jártányi erőm sincs... Áh, mekkora hülyeség, hiszen soha életemben nem bántottam – még szóval, gondolattal sem – egyetlen egy asszonyembert. Még ha feslett, szúrós, elvirágzott rózsa is volt. Hát akkor hogyan bánthatnám, szakíthatnám le ezt az édes kis bimbócskát... Bár látom, tövisei azért már neki is jócskán vannak...«

Merengésből csacsogó, kedves hangja ébresztett.

– Na, mit áll úgy ott, maga nagy mamlasz, mintha isteneket látna? – kacagott fel tétovázásom és gyámoltalanságom láttán, és olyan mozdulatot tett, mintha törülközne. Mintha egy buta kisgyermeknek kellene elmagyaráznia, hogy mit csináljon: »Mégfázol, te kis butuska, köhögni fogsz, azután meg hívhatjuk a doktor bácsit, hogy mindenféle keserű füvekből kotyvasszon neked rossz ízű orvosságot... Hát ezt akarod, csúnya, haszontalan?... Ugye, nem? Akkor pedig törülközz meg szépen... Fogadj szót anyácskának!«

Össze kell szednem magamat, mert a végén túl nagy előnyt szerez ez a lány ahhoz, hogy bármit is kezdhessek vele – villant át az agyamon, és szó nélkül törülközni kezdtem.

Amint végigdörzsöltem a vállamat a lánytól kapott törülközővel, illatok özöne szabadult fel és szállott rám; az Ő bőrének édes, isteni illata. Virágillat, drága balzsamok emlékei, a tenger sós simogatása, templomi füstölők illata, teste hajlatainak titkos üzenetei, termékeny nedveinek hívó szava...

Beletemettem arcomat a drága gyapjúba, és mélyen magamba szívtam az illatszoltárt...

Amikor kibontottam arcomat belőle, úgy éreztem, ismét erő költözött belém. Lábam remegése elmúlt, tudatom kiélesedett, gondolataim hadrendbe álltak, mint az isteni Alexandrosz phalanxai. Készen voltam a csatára. Még akkor is, ha tudtam, Őt sosem győzhetem le, csak önmagamat...

Gyorsan befejeztem a törülközést, és visszaadtam a lánynak a drága gyapjúholmit. Ruhájából is, törülközőjéből is egyből megállapíthattam, nem szegény család sarja, szülei vélhetően arisztokraták vagy gazdag polgárok, kereskedők lehetnek...

»De mit ér a gazdagság szellem nélkül? – biztatgattam magam. – Egyenlőek az esélyeink tehát. Lehet, hogy ő gazdag, de az csak annyi, mint gyöngyhalásznak a kagylóhéj. Az igazi vagyon, a valódi érték az igazgyöngy – a filozófia. És ahogy az igazgyöngy is egy kis makulából, egy kis szabálytalanságból, piszokból keletkezik, úgy keletkezik maga a filozófia, a legmagasabb rendű gondolkodás, értelem a mindennapi élet mocskából, hogy azután megszépítse, megnemesítse egész rongyos életünket...«

Amúgy utálok a kagylót, nyálkás, bűzös, gusztustalan... Mindig csúfoltak érte Szinópéban, ahol a fiúk kedvelt elfoglaltsága volt a tengerpart sekély vizében kagylót gyűjteni. Egy kis jövedelemre is szert tehetek általa. Én azonban mindig kimaradtam ezekből a dolgokból, mert hányingerig utáltam a kagylókat és minden efféle vízi ocsmányságokat... Mintha nem is a tenger bábáskodott volna születésemkor. (Anyám elbeszéléséből tudom, hogy egy hajón születtem a Pontos Euxeinos hullámos hátán.) »Kecskehágó hegylakó, nem tudod te, mi a jó!« – csúfolódtak ezért a többiek, és hogy visszavágjak nekik, napokat töltöttem el azzal, hogy verses élceket farigcsáljak ellenükre. Talán ezért is lettem filozófus, hogy fegyverként tudjam használni a szavakat, és utat vágjak a zűrzavar és értelmetlenség ellenséges dzsungelében... Hogy tisztásokat vágassak a sötétségben. Hogy arcomat örökösen az értelem napfényében süttethessem...

Észrevettem: a lány elégedett mosollyal nézte mindvégig, ahogy végigtöröltem magam, s közben alaposan végigmustrálta testem minden előnyös és előnytelen idomát. Akkor még nem volt pókhasam, és izmaid is erőtől duzzadtak, hajam is volt a fejbúbomon, de a görög szépségésménytől így is elég távol lehettem. A lány nyilván mérlegelte, hogy egyáltalában mit kezdjen velem. »Nem túl vonzó férfi, ám érdekes. És mindenekelőtt híres...« – gondolhatta rólam.

Akármit is gondolt, azt egészen biztosan eldöntötte magában, hogy elszórakozik velem egy kicsit. Aztán majd meglátja...

– Jöjjön, maga bőszt Poszeidón, üljünk le oda, arra a lapos sziklatömbre ott, a magányos fa árnyékában. Aztán meséljen magáról, próbáljon levenni a lábamról... – mondta incselkedő, kecsegtető hangon, és fenekét enyhén riszálva – éppen csak annyira, hogy megbolondíthasson vele – elindult fölfelé a parton.

Mit tehet a férfiember, ha eleve legyőzöttetett? Követtem őt a sziklához. Talpamat pontosan lépéseinek nyomába mélyesztettem, széttúrva a tengerpart homokját, kifejezve uralkodni vágyásomat a lányon. Amit szavakkal kifejezni nem mertem, elvégezték helyettem ezek a jelképes mozdulatok...

De nem hagyta, hogy akár csak a jelképek síkján legyőzhessem őt.

– Mint egy elefánt az ékszerboltban... – nézett vissza lépteimre enyhe gúnnyal, amint letelepedett a lapos sziklán.

Nem, ez mégsem idevaló szó, hogy 'letelepedett'. Karcsú, légies szépségű testével inkább 'megillette' azt a földi helyet. Ahogy egy istennő megjelenik a halandók előtt. Ott is van, meg nincs is... Való is, meg nem is... Sohasem tudhatjuk, hogy látjuk, érzékeljük-e igazán, vagy csak a képzeletünk játszik velünk...

– Mi a neved, Istennő? – kérdeztem tőle, miután én is végigheveredtem a sziklán, szárítkozva a jó meleg platnin a napsugarak felülről áradó özönében.

– lante a nevem – mondta sokára, mialatt látszólag közömbösen egy kavicsal játszott a lábujjaival. Közben fejét ügyesen hátravetette, hogy a cinkos tengeri szél selymes barna haját – mintegy véletlenül – az arcomhoz érinthesse.

– Szép név, virágos név! – dicsértem meg, magamba szíva hajának drága illatát. Pedig minden egyes szippantás az isteni illatból tovább gyengített. Illatfónál volt ez, amely úgy körbefont, mint a pók fonja körbe kiszemelt áldozatát...

De én még megpróbáltam védekezni... Hátra akartam simítani haját, hogy lélegzethez jussak... Ám mégsem mertem megtenni. Csak ültem ott megsemmisülten, lobogó hajkoronájával az arcomon, szemben a bölcs közönnyel ringatózó tengerrel, aki, ki tudja, hányszor láthatta már az elmúlt évezredek alatt ezt a jelenetet...

Végül ő maga elégelte meg a kínezést. – Bocsánat! – mondta rám mosolyogva, és kissé arrébbhúzódott, mintha csak most vette volna észre, hogy a szél arcomba fújja a haját.

De egy pillanatig sem gondoltam azt, hogy megmenekültem, és végre összerendezhetem legfőbb hadseregem – a gondolataim... Így is volt. Egy váratlan mozdulattal felém fordult, és így szólt:

– Nyújtsa ide a kezét, jósolok belőle. Egy kicsit közelebb ülhet, de vigyázzon, nehogy vizes legyen a ruhám!

»Ügyes – gondoltam magamban –, csak hogy ezt a cselet én már régóta ismerem. Persze, mi haszna annak, ha ismerem, védekezni úgysem tudok ellene...«

Mély lélegzetet vettem, és odanyújtottam a kezem. »Talán ez lesz a kézfogó a nászi ágyhoz« – reménykedtem magamban.

A lány finoman tartotta reszkető kezemet a csuklómnál fogva, és másik kezének mutatóját végighúzta a tenyérvonalaimon. Egészen közel hajolt hozzám, ruhája kivágásában egy pillanatra felvillantak égő piros mellbimbói, és ettől teljesen elveszítettem a fejem...

A következő perceket mintegy teljes kábulatban töltöttem el. Fogalmam sincs, hogy mit jóslt nekem. Hallottam ugyan a szavakat, még kérdeztem is tőle ezt-azt, de a szavak nem jutottak el az agyamig, megálltak, leizzadtak félúton... Csak a bőrének selymét éreztem, leheletének illatos páráját, lágyan ringatózó kebleinek hullámainak...

Végül mikor látta, hogy közel járok a teljes megsemmisüléshez, megkegyelmezett nekem:

– Nem is figyel rám, maga hitetlen, cinikus ember! – mondta affektálva, és elengedte a kezemet.

De az áldozat, aki megszokta már a kínszenvedést, a bőrét perzselő zsarátnokok égő fájdalmát, maga feszítette testét újólá a hóhér kezei alá:

– Jósolhatok inkább én a tiédből? – kaptam mohón keze után. – Nemcsak filozófiát, jóslást is tanultam – füllentettem.

Jósolni ugyan nem tudtam, és nem is hittem az egészben, a filozófia azonban mégiscsak hasonlít mindehhez. Nincsenek konkrétumok, biztos pontok, megfellebbezhetetlen igazságok. Csak utalások, lehetőségek, feltételezések, elképzelések, ideák. Kiben hiszel, kiben nem. Kinek van jelentősége, kinek nem. Ha egy-két homályos utalásodat kitisztulni vélik az utókor szobatudósai, ha némely feltételezésed igaznak bizonyul a késő századokban, híres leszel, a neved fennmarad. A filozófia sem más tehát, mint tényérből vagy belekből megmondani a jövőt... Lutri az egész... Spekuláció... Parasztkivítés...

A lány egy ideig még kérette magát, aztán kinyújtotta a tenyerét felém. Ugyan mit is veszíthetett volna vele, hiszen amúgy is egyetlen mozdulattal, szóval, pillantással bármikor mindent véglegesen visszanyerhetett... A csata eldőlt. Már csak a kapituláció részleteinek kidolgozása volt hátra...

A tenyerembe vettem kezefejét, és úgy tettem – őt utánozva –, mintha olvasnék belőle, ugyanúgy végigfuttattam ujjaim a tenyérvonalakon, mint ő tette egy perccel azelőtt.

Aztán beszélni kezdtem, hosszan és összefüggéstelenül. Felidéztem mindazt, amit a jövőfürkész vénasszonyok Szinopében hablatyoltak össze nekem még gyermekkoromban, amit egy utazásom során Delphoiban láttam és tapasztaltam, és persze amit filozófiai írásokban olvastam...

Amint végighúztam ujjamat az első tenyérvonalon, férfiasságom, mintegy parancsszóra, ágaskodni kezdett, és minden egyes újabb húzásra egyre jobban megmerevedett... Szörnyen megijedtem, hogy észreveszi, és elijesztem őt, vagy ami még rosszabb, kinevet... Folyott rólam az izzadság, és hogy leplezzem kínos helyzetemet, egyre többet beszéltem, és a végén már azon kaptam magam, hogy mesterem, Antiszthenész tanaival vitatkozom jóslás ürügyén...

Szerencsére nem vette észre izgatottságom okát, de untathattam őt, mert végül így szólt:

– Kissé hosszan időzik a jövőmben! – Elkapta a kezét és felállt, majd gyors léptekkel megindult a kavicson keresztül a fölfelé vezető ösvényen. Úgy ment, mint egy diadalmas hadvezér, tudta, hogy teljes győzelmet aratott, és azt kezdhet velem ezek után, amit akar. Csakhogy még nemigen tudta, mi is legyen velem...

Amint összeszedtem magam, és ruhámat úgy-ahogy eligazgattam magamon, hogy ágaskodó férfiasságom ne legyen feltűnő, utána rohantam az ösvényen...

Utolérve őt, hamarosan erdős részhez értünk, ahol egy tisztás közepén vízesés zuhogott alá a magasból. A nem túl magas vízesés vize apró, kristálytisza tavacskában állapotodott meg, majd folytatta útját a tenger felé... Egyenesen mintha a szerelmesek számára találták volna ki azt a helyet... A tó partján selymes fű zöldellt, a kíváncsi tekinteteket pedig elzárták a fák lombjai...

»Itt kapom meg tehát a kegyelemdöfést« – sóhajtottam magamban, de titkon egészen más „döfésekre” vágyakoztam...

A lány szótlánul megállt a tó partján, kacéran visszanézett rám, majd határozott mozdulatokkal leoldotta ruháját, és belevetette magát a tiszta vizű tóba.

Azt hiszem, az volt életem legszebb pillanata. Álltam a valószínűtlenül gyönyörű helyen, közel a kikötőváros nyüzsgő világához, és mégis távol, elrejtve mindenektől. Mintha a boldogság és a gyönyörűség kertje lett volna az a hely, ami csak a mítoszokban létezik.

Isteni volt a perc, a pillanat. »De hiszen istennő Ő, ahogy istennel áldott ez a hely is« – révedeztem bűvölni magamban. Nem kenyerem a pátoz. De azt hiszem, ott, abban az időtlen pillanatban facsarni lehetett volna belőlem...

– Na, mi az, nem szereti az édesvizet? – hívott gyöngyöző nevetéssel a vízben lubickoló lány. – Jöjjön, Künikosz, mossa le magáról a tenger sóját! Én mindig idejövök strandolás után...

– Gyönyörű itt minden, és főleg te, kicsi peiraieuszi lány – udvaroltam neki őszintén. – Úgy érzem, ezt a pillanatot csak a halál törölheti ki az emlékezetemből...

– Hagyja a csudába most Thanatoszt! – türelmetlenkedett kicsit bosszúsan. – Vesse le a ruháját, mert már félig megszáradt, kár lenne újból bevezetni. Vagy szégyelli magát előttem?

– Áh, dehogy – kiáltottam oda neki. És tényleg szégyelltem magam. Szerettem volna imponálni neki izmos testemmel, egymáshoz arányos testrészeimmel, fényes bőrömmel. Szerettem volna elbűvölni nemcsak szellememmel, filozófusmúltammal, műveltségemmel, de fizikumommal is... »Ami nem megy, azt ne erőltessük« – hagytam fel végül a gondolattal, és gyors mozdulatokkal, háttal a lánynak, vetkőzni kezdtem.

– Jövök – mondtam, és háttal belevettem magam a vízbe. Szerencsémre nem kellett sokat erőlködnöm az úszással, mert a legtöbb helyen leért a lábam...

– Én vagyok a május királynője – fogadott a lány elbűvölő mosollyal a tavacska közepén, és vízi növényekből koszorút font a hajába...

– Én pedig a királynő hú rabszolgája... – bókoltam, negédeskedtem neki, és egészen közel mentem hozzá.

Felém fordult, várakozó tekintettel. Csendben nézett rám.

Hirtelen földöntúli bátorság költözött belém, és elhatároztam, hogy mindent felteszek egy lapra.

Gyengéden átkaroltam kislányos testét, és közelebb vontam magamhoz. Szerelmesen szemébe néztem, és ajkaimat lágyan, viszonzást várva ajkaira tapasztottam. Egy pillanatra megremegett, azután határozottan eltolt magától, és kiment a vízből.

Felém fordulva öltözködött fel, hagyta, hogy mohó tekintetem végig reá szegezhessem. Én meg csak álltam hoppon maradva a tó közepén, karjaimban éreztem még lágy ölelését, ajkaimra forrt az elmaradt csók íze, és egészen el voltam anyátlanodva...

Bizonyára nagyon ágrólszakadtul és kétségbeesetten nézhettem ki, mert végül megenyhülten elnevette magát, és mintha a percekkel előbbi tolakodó mozdulatom meg sem történt volna, kedvesen megkérdezte tőlem:

– Kedves hajótörött! Nem akarna hazakísérni?”

*

– Sok mindent összehordtam fiatalkoromban hideg ésszel, éles elmével, kérlelhetetlen logikával. Fiókokba gyűjtöttem a szillogizmusokat, következtetéseket, s mindig tudtam, melyik fiókot kell kihúzni, ha beszélgetőtársaimat elkápráztatni, lehangolni akartam. Vagy ha éppen olyan kedvem volt, s túl butának, alantasnak ítéltém meg a hallgatóság tagjait, ki sem húztam azt a fiókot, hanem meggyőzés helyett egyszerűen elküldtem őket a pokol fenekére. Az ő nagyon is hatásos érveik azután ott kopogtak koponyám külső felén, s nem egyszer sietősen és véres fejvel kellett otthagynom a vita helyszínét...

Anya és lánya csendben ültek egymás mellett a lemenő nap sugaraiban, s az egész napi robot után növény fáradtsággal és jóleső rokonszenvvel hallgatták az idősödő férfit.

– Valójában mindig is lebecsültem az embereket – folytatta Diogenész. – Kiket azért, mert híg arany folydogált az ereikben, s csak a vagyont, a pénzt becsülték, imádták; kiket azért, mert olyan ostobák, s műveletlenek voltak, mint az alsótestem csupaszabbik fele; kiket azért, mert bár az istenek észet adtak ugyan nekik, de a bölcsességet bottal verték ki belőlük... S végül kiket becsülhettem volna szellemi és lelki intelligenciájuk mián, valamely emberi gyarlóságukért, kicsinyes nyavalyájukért utáltam... Így aztán előbb vagy utóbb engem is mindenki megutált. Egy piszok fráter lettem. A felhők között hordtam az orromat, s nem voltam hajlandó leereszkedni az egyszerű emberek hétköznapi keservei, nehéz igazságai közé. Elmaradtam, elvadultam tőlük. Nem volt se családom, se barátom, se tanítványom... Csak lófráltam céltalanul Athén utcáin, pucér nincstelenségemmel pukkasztottam a polgárokat, és szitkokat szórtam bűnös, eltárgyasult életükre. Én azonban kívül maradtam az életen, a magamén is, egy magára maradt utcafilozófus lettem. Egy mihaszna hordólakó. Tudásomat, műveltségemet, világképemet, alkotóerőmet szitkokra vagy szójátékokra cseréltem, elvesztegettem.

Diogenész ekkor néhány percre elhallgatott, lehajtotta fejét, s a keze ügyében lévő szőlővenyigével mindenféle ákombákomokat rajzolgatott a homokba. Olybá tűnt, mintha a hely és idő, az itt és most csakis arra rendeltetett, hogy egy új világkép alaprajzát vázolja fel maga előtt a homokbarázdákból az emberiség javára:

„Én, Diogenész, az emberiség legnagyobb filozófusa és orákuluma most felvázolom ide, a porba a Létezés egyetlen igaz megoldó képletét. A nagy világképletet, benne a nappal, holddal, s minden csillagokkal, minden ismert s nem ismert földrésszel, minden tudománnyal és ismerettel, minden okkal és indokkal, minden vágygal és bölcsességgel. S teszem mindezt önzetlenül és csordultig telt szívvel, érted imádkozva és hozzád törleszkedve, te nyomorult, önpusztító, hitvány Emberiség...”

Váratlan szélfuvallat támadt ekkor a dombok között, sovány széltölcsért forgatva az ösvényen, hogy azután utolsó erejével szétrombolja Diogenész kozmikus ábráját, s arcába vágja a homokbarázdák javát.

Diogenész mérgesen köpködött és hunyorgott a homoktól, és a szakállát csapkodta...

Anya és leánya egyszerre felszabadultan felnevetett. Gyöngyöző nevetésük nem volt bántó Diogenész számára, mert valahol a lelke mélyén a legtitikosabb léleknyalábokat rezegtette meg, s az egész teste rezonálni kezdett belé, mint egy nagytestű, mély hangú húros hangszer. Tudta azt is, hogy mi a neve ennek a hangszernek, de kimondani nem merte, nem akarta, nem lehetett, mert minden kimódolt cinizmusának és embergyűlöletének, világmegvetésének egyszer s mindenkorra vége szakadt volna, s olyanná válhatott volna, mint minden földi ember, szeretni való és pöre vágyakkal, álmokkal, érzelmekkel telten.

- Igen! Ennyi a haszna, a java és a sorsa az én rideg filozófiámnak is, mint ennek a szélelfújta rajznak. Minden, amit fiatalkoromban erős akarattal és éles ésszel megalkottam, és érett férfiként gondosan kicsiszoltam, s fiókokba rendeztem, mint elmém drágaköveit, most öregkoromra megrepedezik,

széthullik, elenyész. Csak por marad belőle. Mint ez a száraz attikai föld itt, a szakállamban... Mint a csillagok közötti végtelen űrben... Mint Zeusz piszkos sarutalpán...

– Nem por, hanem humusz – szólalt meg most lanthe vörös napglóriával a feje körül. – Termékeny humusz. Évezredekig táplálkoznak majd belőle az emberiség nagy gondolkodói. És a te neved örökké fennmarad, ameddig ember él a Földön...

– Kedves vagy, hogy ezt mondod – mosolyodott el Diogenész elnézően –, de kétlem, hogy bárkit is megtermékenyítenének az agyszüleményeim ezen a száralmas, süllyedő atlantiszon, amit Földnek neveznek. Akár most, akár a messzi jövőben. Bár, az igazat megvallva, én is úgy hiszem, hogy egy hosszú darab ideig emlékezni fognak majd rám az emberek. De nem a gondolataimnak köszönhetően. Azok elfelejtődnek, elfújja őket a fürge görög szél... Hanem a sok botrány miatt, amit meggondolatlanul, vagy éppen nagyon is megfontoltan és teátrálisan okoztam. A kidőlt-bedőlt agyaghordó miatt, amelybe nem kevésbé színpadiasan beköltöztem. A pucér fenekem miatt, amit oly sokszor mutogattam a megrökönyödött athéni polgároknak. A kiöltött nyelvem miatt, amit mint valamiféle filozófiai művet muttattam be nekik...

– Diogenész, Diogenész – korholta magát fejcsóválva a filozófus –, hová tetted az eszed? Hová rekesztetted az életed?

Diogenész testámentuma

Én, Diogenész, athéni polgár,
Isten nyílt ege alatt e napon,
Bár egészségem kitűnően szolgál,
E végrendeletet hátrahagyom.

Rozzant hordómat cicámnak szánom,
Egerésszen benne kedve szerint,
Csinos ház lesz néki, úgy találom,
S e jussra majd dorombolva tekint.

Csorba bögrémet szomszédom kapja,
Ki oly sokszor tört orromnak borsot.
Nem lesz neki szerencsés a napja:
Átkozni fog engem és a sorsot.

Sok kielégítetlen vágyamat
A város asszonyaira hagyom,
Gyakran nyomhatták ők az ágyamat,
Amit rájuk költöttem: kész vagyon!

Élceimet és iróniámat
Megkapják mind a filozófusok.
Nem kell dicsfény, babér és imádat:
Kitüntetésekre pedig fosok!

A szellemem a városé legyen,
Visszajárok, ezer éveken át
Kísérteni fogok tevékenyen:
Nem tűnök olcsó ál-harmóniát.

Igaz szavaim költőknek adom,
Szőjenek belőlük metaforát,
Legyen daluk barbárul pentaton,
Előzze meg mindegyik a korát.

Végül a szívem egy lányra hagyom,
Kivel egyszer a szőlőünnepen
Szerelembe estem egy hajnalon
A présház előtt a gyepen.

Másom sincsen, a lista véget ért.
Nem hagyok rátok vagyont, kincseket.
De mondjatok imát a lelkemért,
Ha irgalmazni tudtok, emberek!

